

«Tenim moltes oportunitats per aprendre a morir»

Sara Pons, que acompanya persones que pateixen, creu que «saber-se rendir és de valents»

Sara Pons (<http://sarapons.com/>) es va atrevir a fer cas al seu somni i l'ha fet realitat: va passar de treballar com a advocada d'una multinacional a acompanyar persones al final de les seves vides. Parlem d'un dels grans tabús: la mort. Del que en neix a l'ombra, el dol. I de com podem aprendre a viure a la intempèrie de la pèrdua.



Com va començar tot?

Sempre m'ha agradat que la meua vida tingui sentit, des que era molt petita que he tingut aquesta sensació. Em feia pànic pensar que arribaria un moment que em moriria i que, en revisar la meua vida, potser veuria que no havia tingut el sentit que n'esperava. Sempre he tingut la impressió que he vingut aquí a fer alguna cosa i que l'he de fer. De jove volia fer psicologia o treball social, però els meus pares van considerar que no era el més adient i em van dir que fes dret, que això em posaria de peus a terra. També havia volgut ser missionera, tenia molta tendència a ajudar els altres, entrava a les esglésies i veia gent plorant i pensava: com és que ningú s'apropa a donar-los la mà? Com que tenia clar que dret no m'agradava, em vaig treure la carrera molt ràpid. Tenia la sensació que havia de fer les coses ben fetes i que si en un moment

donat havia de defensar algú pensant que el que feia era incorrecte, tindria un conflicte intern molt gran. He estat treballant dinou anys en una multinacional, portant l'apartat jurídic, la responsabilitat social, estava en els comitès de direcció, era una executiva.

Quin va ser el moment en què vas fer el gir?

Fa vint anys estava asseguda al sofà amb la meua filla, que tenia un any, i vaig tenir una visió: em vaig veure en un hospital acompanyant un noi moribund, com si tingués la sida. Em vaig posar a plorar d'emoció i em vaig adonar que allò és el que volia fer a la vida. I que no pararia fins que ho aconseguís. Encara ara m'emocio. Però llavors estava a anys llum d'arribar-hi. Era una executiva d'una multinacional i pensava: això no ho aconseguiràs, això és el món hospitalari, qui contractarà una persona que no ve del món sanitari? I van començar a sortir oportunitats. Una noia que vaig conèixer estudiant, però que tampoc teníem una amistat de feia temps, em va explicar que el seu pare, a qui jo només havia vist una vegada, estava agonitzant. Em va sortir de l'ànima dir-li "puc venir?". I vaig pensar que com se m'acudia preguntar-li això.

Sense tampoc saber què fer, perquè no tenies cap formació.

Però em naixia del ventre. Hi he d'anar. Quan vam arribar hi havia la família allà, molt angoixats, perquè portava tres dies així. El primer que em va dir la meua amiga va ser: "Anem a fer un cafè, necessito desconnectar". Estava esgotada. Vam anar a fer un cafè però jo només pensava que havia de tornar a l'habitació i parlar amb aquell senyor. Vaig demanar-li permís per tornar a pujar a l'habitació, em vaig posar al seu costat, li vaig acariciar el braç molt suaument i li vaig dir que estigués tranquil, que tot estaria bé. Que segur que havia fet una feina preciosa aquí i que havia deixat la seva família en pau, que els havia donat l'amor i que era el moment que pogués marxar tranquil. No sé ni d'on em van sortir aquestes paraules. Però va ser dir-li això i al cap d'uns minuts va deixar de fer les raneres tan fortes, va començar a estar molt quiet molt quiet, la respiració va anar baixant, vaig dir a la família que s'atansessin, perquè ell s'anava a morir.

És per al·lucinar.

Jo també vaig al·lucinar molt aquell dia. Vaig fer com de mestra de cerimònies. Perquè no em veia des de fora, perquè si no hauria marxat corrents. Vaig dir a la família que era l'hora de dir-los com se l'estimaven, de donar-li les gràcies. Estava en coma, feia dies que no els mirava, i els va mirar a tots un per un i va morir. Vaig sortir de l'habitació pensant "què ha passat aquí?". Quina confiança, que m'hagin deixat fer això. I aquesta va ser la confirmació que aquell era el meu camí. Un altre dia, el pare d'un amic meu també estava agonitzant, i quan vaig anar a veure'l, l'amic estava prenent un cafè davant de l'hospital. I li vaig dir: "No entrem a veure el teu pare?". "Nonono". I anaven passant les hores.

És curiós com molta gent fuig d'aquesta situació.

Sí. Aquí hi havia una història i és que no es parlava amb el seu pare des de feia anys. I això ho veig molt als hospitals.

Hi ha pares a dins i fills a fora?

Sí, o fills que no hi van. Em va dir que no es parlava i li vaig dir: "Sisplau, confia en mi, però hem d'entrar-hi, hem de parlar amb el teu pare". El pare estava sedat, li vaig dir al seu fill que tot el que el pare li hagués pogut fer en un moment donat, tot el que hauria pogut passar, no es tornaria a repetir mai més perquè el seu pare estava marxant. Per tant, podia mirar el seu pare tranquil·lament, parlar i acomiadar-se'n perquè no li faria cap mal. Va poder fer el comiat i el pare, al cap d'unes hores, va morir. I jo tornava a casa plena d'energia.

Quan tothom està desgastat d'energia a tu et passa el contrari, n'estàs plena.

M'escoto més davant d'un ordinador que davant de la mort. Vaig començar a col·laborar amb entitats que treballen amb situacions de malalts terminals, amb la Fundació Hospital de Mataró, la Fundació Paliaclic com a voluntària, cada vegada que feien formació hi anava. Cada vegada tenia més clar que el meu objectiu era treballar en un hospital. Vaig tenir la sort. Vaig tenir la sort que es va crear un màster de pal·liatius a Sant Pau, amb un itinerari que permetia que persones que no fossin ni metges ni infermers hi poguessin entrar. Era un bolet total: estava ple de metges, infermeres i el més estrany era una psicòloga. Imagina't una advocada. Vaig gaudir-lo molt, vaig entendre com pensaven els metges, com s'estructura l'hospital. Em va donar moltes eines. I vaig continuar fent formacions d'harmonització energètica, sobre l'expansió de l'ànima. Vaig anar a per totes. Mentrestant em van fer fora de la feina, perquè hi va haver un canvi de direcció.

Et van fer un favor.

Sí, perquè una part dels diners que em van donar els vaig invertir en el meu somni. Vaig anar a Anglaterra a fer uns mòduls sobre pal·liatius. Vaig tornar i de cop i volta em comença a arribar que s'ha convocat una plaça a l'hospital de Mollet per fer atenció espiritual no religiosa. Jo no soc religiosa. Semblava una feina feta a mida.

Quan ha de passar una cosa, passa.

I aquesta és la meva feina a la Fundació Sanitària Mollet, des del setembre del 2017.

Si la mort forma part de la vida, per què ens costa tant mirar-la? Fem veure que no existeix.

Hi ha una por, és un misteri, s'acaba la vida i no sabem què hi ha. Això fa molta por. Qualsevol canvi, encara que sigui de feina, fa por.

Perquè no en tenim el control.

Ni cap referència. Si canvies de feina, al cap i a la fi saps que tens un sou, uns horaris, sí que fa por el pas, però hi ha uns mínims de referència. Però quan et mors et quedes sense cap referència. No saps res d'on vas, no pots intentar pensar això s'assemblarà a tal. No, perquè no s'assemblarà a res que haguem viscut. I això fa molta por. I per altra banda, és que ho perds tot. La mort representa perdre tot el que has construït durant la vida, i no només material, sinó sobretot el que no és material.

Un dels primers aprenentatges, si és que això s'arriba a aprendre, és renunciar a veure créixer els teus fills o a fer aquella feina, aquell somni?

Sí. I renunciar a la persona que tu t'has construït. Jo soc la Sara, tinc tres fills, m'agrada llegir, la natura. Tot això desapareix. El "jo soc" ja no té cap importància. I quan les persones estan en processos de malaltia molt avançats, aquesta és una de les grans crisis: qui soc jo ara? L'altre dia un senyor que havia estat militar, que havia estat al capdavant de moltes coses, amb molt de poder, de cop i volta em deia: *"Es que soy tan pequeño, ahora, dependo constantemente de un timbre, para avisar para todo"*. I t'adones que tot allò que t'has anat construint ja no et serveix.

Tampoc pots fer plans de futur.

Exacte, perquè no saps quin futur hi haurà. Penso que la vida és sàvia, és veritat que poden haver-hi morts més sobtades que d'altres, però la vida ens prepara per a la mort. Diuen que fem més de 250 dols a la vida. És com un petit engranatge que et posa en marxa per quan vingui la mort. Si perdo la meua parella, una manera de gestionar-ho és concentrar-me a treballar per no estar pendent que ja no estic amb la parella. Puc donar-me un temps curt per plorar, però ja està, ara seguim. Si ho faig així, quan arribi la mort hi ha el perill que com que aquesta és la manera com he gestionat la pèrdua, ho gestioni igual.

El perill és enterrar el dolor?

Fa molta por sentir el dolor. Ens caracteritza com a cultura, i tenim tantes coses que ens poden ajudar perquè no hi haguem de pensar ni sentir-lo...

Quines reaccions veus normalment en la gent que està a prop de la mort?

És com una muntanya russa, van canviant. No hi ha sempre la mateixa reacció, ni d'un dia a l'altre. En un principi hi ha la negació, com un senyor de 52 anys que està molt molt greu, li queden mesos de vida, i em deia: "Vaig a viure i a lluitar contra la mort". Que potser se'n surt, qui ho sap. Mèdicament no ho sembla, però és un misteri. Però avui ja em deia: "Jo no em puc ni imaginar que em perdi la vida de les meves netes, les vull veure créixer". I plorava. Llavors ja hi havia la tristesa, que és una altra fase. Però a vegades es va barrejant tot. I una altra fase seria la ràbia: "Per què m'ha hagut de passar això a la vida? La vida és molt injusta. Per què no lluiten més els metges i per què no vaig a un altre hospital?".

Sovint donen la culpa als metges?

De vegades sí, el que verbalitzen molt és: "Amb tot el que ha avançat la medicina, no pot ser que no hi hagi algun tractament que em pugui curar o donar-me més temps de vida".

Ens creiem invencibles: pot ser que arribi l'hora dels altres però la meva, no.

Sí. S'abaixa el teló i no, no, el teló no s'ha d'abaixar, jo encara hi soc, estic fent la meva obra, per què s'ha d'abaixar?

Deus haver vist gent que ha mort enfadada.

Sí, això és molt difícil de viure. Veure una persona que mor enfadada o plorant la fa patir a ella però també als professionals i a la família. Per això és tan important poder parlar-hi prèviament, i ajudar a fer aquest procés. El dol per algú que s'ha mort plorant o enfadat és molt difícil de fer. Finals així dificulten molt poder seguir amb la teva vida i no sentir-te'n culpable. I no tenir por de la mort, perquè si algú s'ha mort enfadat o plorant, també tens por de la mort: "Em passarà això? Moriré patint?".

I com es pot reparar, això?

En una mateixa malaltia hi ha mil actituds diferents. Del malalt i de la família. La persona que està malalta és molt permeable, absorbeix molt el que està passant al seu voltant i es preocupa pel que deixa aquí.

Veus sovint que ho volen deixar tot arreglat?

Quan es pot fer bé, passa això. He acompanyat persones que el dia o la nit abans ho han deixat tot arreglat. I l'endemà, com que ja està tot, de cop i volta fan un empitjorament molt ràpid i moren i ho han deixat resolt. Recordo un senyor que insistia que volia parlar amb els seus fills, que tenia un missatge per donar a cadascun d'ells i a la seva dona. Vaig parlar amb la dona i li vaig dir "com més aviat vinguin els fills, millor". La meva experiència és que quan algú demana que vol parlar, s'ha d'anar ràpid. Van venir el mateix dia, els va dir que cuidessin la seva mare, que s'estimessin. I ell no estava per morir de forma immediata, però es va agreujar i l'endemà va morir amb quietud.

Quins són els missatges que acostumen a deixar?

Sobretot missatges d'amor, que se'ls estimen molt. D'agraïment. A vegades de perdó, o a persones que no s'avenen: "Sisplau cuideu-vos un a l'altre, no us baralleu".

A vegades hem d'esperar la mort per perdonar o per demanar perdó.

Sí.

Tot es relativitza?

Tot es transforma.

La puresa està més a prop de la mort que de la vida?

Sí, perquè com que deixem anar aquest personatge -com hem de ser, com ens hem de comportar-, el que queda és l'essència de la persona.

Hi ha persones que fins que no han estat davant la mort no han sabut qui eren?

Sí. I l'altre dia una senyora em deia del seu home: "És que ell no era tan bona persona. Ara és tan bo, tan generós". Ell, que té uns 50 anys, només pensa a deixar-la feliç. El seu objectiu a la vida ja no és ell, sinó ella: que estigui tranquil·la. Li costa molt parlar, i hi sent poc pel tumor que té, però l'altre dia va dir que li agradaria anar amb la seva dona a menjar cargols a Lleida, ja que abans els encantava fer-ho. Ella li va dir: "Però per què hi vols anar, si tu no te'n podràs menjar i estàs esgotat?". I ell va dir: "Per veure com de feliç ets mentre te'ls menges".

És un moment en què mor l'ego.

Exacte, però deixar morir l'ego costa molt. I la idea que l'ego mori ens terroritza, per això crec que no pensem en la mort. Estem tan enganxats a l'ego que no el volem deixar anar.

Això vol dir que les persones egoistes o narcisistes són les que els costa més morir? O no té per què?

Com més ego tinguem, més ens costarà morir. Vaig conèixer una persona aparentment egoista, que no es comunicava amb ningú. La seva família m'explicava que sempre havia fet el que ha volgut independentment del que volguessin els altres. Al final va fer un tomb. Per això res és necessàriament quadrat al final. Era un home que havia muntat negocis, que havia parlat per la televisió. Li vaig dir: "Què et preocupa? Què t'impediria que morissis?" Ell em va dir: "Encara no me'n puc anar, perquè tinc coses per dir a la família". I jo li deia: "Com anem de l'agenda de les coses per dir?", "No he començat encara. El més difícil que puc fer a la vida és parlar amb la meva família". I un bon dia, quan em pensava que no ho faria, ho va fer. Es va transformar en una persona que va poder parlar, va donar les gràcies a tots.

Quines són les preguntes que acostumes a fer?

Depèn de la persona. Els pregunto molt què és el que més els preocupa, i això em serveix per identificar l'angoixa. Els preocupa el dolor, però moltes vegades com que al final s'acaba regulant bé amb la medicació, els preocupa més com quedarà la dona, els fills barallats. És molt intuïtiu. Intento esbrinar què els va donar forces en altres moments de la vida. Els convido a submergir-se amb mi en aquest dolor. Perquè només submergint-hi podràs trobar la quietud, la pau i la calma.

T'ha passat que hi hagin hagut persones que t'hagin dit que no les acompanyessis?

Sí, per exemple, una senyora cada vegada que entrava a la seva habitació em feia així des de lluny [alça el braç i diu que no amb el dit]. Vaig preguntar a la seva família com era ella quan li passava alguna cosa grossa a la vida, i el fill em va dir que no parlava amb ningú. Es quedava al sofà, mirant la tele amb el gos al costat.

Aleshores sí que té relació.

Com afrontes la vida et diu com afrontaràs la mort. Tenim moltes oportunitats per aprendre a morir, perquè cada vegada que perdem alguna cosa, si ens submergim en el que sentim i fem el treball i acceptem la pèrdua, deixant que surti la tristesa, la ràbia, el buit, quan arriba el moment de la mort estem entrenadíssims. I al final la mort és la suma de moltes pèrdues: la força física, la família, l'ego, els somnis, els diners.

Dins de tantes pèrdues, què pots guanyar?

Quan no tens res a perdre, perquè ja ho has perdut tot, el que guanyes és pau, però és dolorós arribar-hi. Algunes persones il·luminades hi arriben fàcilment, però a la majoria ens costa. La gran majoria no hi arriba, però moltes persones, sí. Ahir un senyor em deia que entrava en uns espais de silenci terrorífics.

Estan a la intempèrie.

I estar a la intempèrie durant mesos és dolorós i difícil. Però ell té un dolor emocional gran, però també una pau i una serenitat que es veuen.

Però ningú sap quant de temps té per preparar-se. Hi ha gent que no té l'oportunitat de passar de l'enfadament a la pau.

Hi ha una part d'entregar-se. Quan t'estàs morint, la pregunta és: t'hi entregues o t'hi resisteixes?

Hi ha alguna manera de reparar el sentiment de culpa que es queda en els familiars quan no s'han pogut acomiadar?

Posant-hi molt d'amor. Una persona que no s'ha pogut acomiadar té dos dols: el de la mort i el del comiat que no s'ha pogut fer. Són dues pèrdues. Però al final també penso que la persona que mor també escull, i hi ha qui escull que no vol acomiadar-se.

Cal respectar-ho?

Exacte. Tot i que és difícil respectar-ho. Quan sí que hi ha temps, hi ha persones que no volen acomiadar-se. Sobre el paper, sobre el llibre i les pel·lícules tots ens acomiadem, però a la pràctica no sempre és així, i acomiadar-se fa molta por. Hi ha persones que han portat la seva malaltia en un pacte de silenci, i pateixen però no diuen ni una paraula a qui tenen al costat.

Ho dissimulen treballant més?

Sí, o fent riure als altres. Tot està bé, ja me'n sortiré. Fent veure que no passa res. Aquesta persona està emmurallada, ho passa en silenci i solitud. Però no només ella, sinó que el seu voltant, també. Com que d'allò no se'n pot parlar, tothom veu el deteriorament, tothom veu els resultats mèdics, però tots fem veure que tot va bé i que tot anirà bé. I en algunes famílies els dic: "Tant que us estimeu, i esteu patint per separat. No us doneu l'oportunitat de viure això junts, de la intimitat que representa parlar d'això, que pugueu abraçar-vos i explicar-vos com n'esteu, de desesperats, i com de malament ho heu passat". Quan en parlen, després de l'etapa de la desesperació ve una etapa de molt d'amor. Estic acompanyant una parella que estan enamoradíssims, ho hem parlat els tres i ja no hi ha el pacte de silenci. Al principi ell no la volia angoixar, i ella no volia que ell es morís, per tant, no volia parlar del tema. Ell mai deia una paraula del que patia emocionalment i ella, tampoc. Tan enamorats i tan separats, amb aquest silenci immens.

Hi ha malalts que només saben tirar endavant amb tractaments sense aturar-se a pensar en la possibilitat de la mort.

Què passa si la persona empitjora de cop? Si la seva tendència és dir endavant, endavant, endavant, què farà quan vegi que no serveix, perquè el cos va enrere, enrere, enrere? Hi ha qui es queda amb l'endavant, amb més medicacions, i moren amb tractaments que ja no els fan res. He vist persones que s'han fet diàlisi al matí, queden esgotats i no poden parlar, i aquelles són les últimes hores que estan amb les seves famílies. Aquest és un dels problemes que hi ha a vegades, que els metges voldrien fer el que se'n diu la limitació de l'esforç terapèutic, que és aturar els tractaments, les diàlisis, les químis. I la persona acaba esgotadíssima trobant-se fatal i no vol deixar-ho.

Més que aprendre a lluitar, ens cal aprendre a rendir-nos?

Sí, a lluitar ja en sabem. Però a rendir-nos no ens n'ensenyen, a més socialment es considera que rendir-se és ser massa vulnerable i tou. I és al revés, saber-se rendir és de valents.

Ha passat sovint que hi ha persones malaltes que et diuen que s'han penedit de no haver fet tal cosa?

No m'ho he trobat gaire. El que sí que diuen és: "Quin sentiment té això? Tota la vida treballant i ara que em jubilo, ara que puc gaudir de la vida, que porto sempre esperant-ho, ara tinc aquesta malaltia i em moriré i no podré fer res dels plans que tenia previstos".

Ens creiem molt que hi ha un patró de vida: que naixerem, viurem i un dia arribarem a ser vells.

Exacte. La sensació és que el patiment ens mata. El patiment no ens mata, si el sostenim, ens dona una força impressionant.

Com ajudes les persones que estan de dol?

Per a les persones que es queden aquí quan algú ha mort és molt important no exigir-se més del necessari, a tots els nivells: laboral, pràctic, emocional. Si hagués fet, si hagués dit, si hagués parlat amb aquell metge. Descansa, dona't a tu mateix tota la tendresa i carinyo.

El descansa en pau és també per a qui queda viu.

Sí, i dona't el permís d'estar trista tot el temps que necessitis.

Tens la vocació d'acompanyar, però els qui no la tenim com ho podem fer, per acompanyar millor? Perquè a vegades és molt difícil saber-te mesurar.

L'acompanyant té una eina molt important, que està una mica infravalorada, que és el silenci comprensiu. Estic al teu costat i t'estic entenent. Quan faig cursos sempre dic que hi ha tres missatges en l'atenció espiritual, en què no calen les paraules. Un: han de poder llegir en els nostres ulls que no estan sols, que estic aquí; dos: no tinc por, això és molt important, perquè aquestes persones tenen por. Els qui estan malalts i els qui estan de dol tenen por perquè veuen un forat negre i pensen: com en sortiré? Com recuperaré l'alegria de viure si només veig foscor i tristesa? I tres: faré tot el que pugui per ajudar-te. I sobretot no intentar animar-lo, una altra cosa és que la persona entri en una depressió profunda i vegis que no remunta, però són casos molt concrets, la majoria de nosaltres no estem cinc anys en una depressió. Si ho anem gestionant, perquè sempre dic que és com un riu, baixarà amb tota la força. Si no posem pedres hi haurà un dia que arribarà al mar.

El que em surt de sèrie és animar, prometre futurs: hi haurà un dia que estaràs bé.

Però si parles amb les persones que estan patint i els preguntes si quan estaven patint els va anar

bé que els diguessin "algun dia estaràs bé", la majoria diuen que no. Això en broma ho comparo amb quan ets joveneta i et deixa el nòvio i et diuen: "No pateixis que ja en trobaràs un altre".

I jo vull aquell.

Sí, en aquell moment això t'emprenya. A mi què m'expliques, jo vull estar amb aquell. Doncs és això. I tenim aquesta tendència: si hi ha una persona que està trista i està aquí, l'hem de portar a on som perquè estigui contenta.

En comptes d'anar nosaltres a la seva tristesa.

Sí, deixem-lo que estigui trist el temps que necessiti.

És com una terra desconeguda, la tristesa. L'altre dia una amiga plorava i em sortia dir-li "no ploris", quan hauria de ser: "Fes el que et doni la gana".

Exacte. Com quan un senyor no tenia ganes de parlar i vam estar en silenci. Jo, encantada. El silenci és d'una intimitat extraordinària: que un estigui en silenci amb ell mateix i l'altre, al costat, també és d'una complicitat molt gran.

Dius que no ets catòlica, però sí que hi ha un punt espiritual.

És una espiritualitat intrínseca en l'ésser humà. Aquesta quietud ens pertany a tots, una altra cosa és que de vegades la puguem sentir més o menys.

Cal entrenar a la vida aquests moments d'estar sols?

Sí, els podem experimentar a la natura, llegint, estant amb la família, fent esport, pintant, pescant, fent respiracions. Quan les coses van bé això és fàcil, el que és difícil és quan les coses van malament. Com mantens la quietud interna enmig de la tempesta? Recordo un conte en què un emperador va demanar que li pintessin un quadre que representés la pau, i la majoria feien unes muntanyes amb un cel immens, blau, però ell en va escollir un en què hi havia una vall amb una tempesta impressionant. Li van preguntar on estava la pau. I va assenyalar a la muntanya un arbre amb un niu amb un ocell donant menjar als seus fills. Enmig de la tempesta, hi ha calma. Com més hi penso, més clar ho tinc.

El què?

No és que estiguem vivint i de cop i volta morim. És que la vida és plena de morts petites.

Com quines?

En vendre'm la casa hi ha un dol, perquè hi havia tingut uns records i vivències. Puc anar a la nova i oblidar-me'n, o puc viure l'experiència d'acomiar-me'n. Vendre's el cotxe, canviar de parella, de feina, fins i tot un vestit que m'ha agradat. Un hàbit. Fins ara feia esport i m'encantava córrer, però m'he torçat el peu i ja no puc. Acompanyo no només malalts terminals, sinó tothom que pateix en general.

Quines altres pèrdues acompanyes?

Pèrdues de matrimoni, d'una il·lusió, persones que no saben qui són, que no es troben.

Persones que no saben què fer amb la seva vida?

Sí. Això provoca molta tristesa, i buit.

I com ho fas? Perquè conec persones que no saben què fer amb la seva vida.

El que és crucial és no exigir-me, no flagel·lar-me per no trobar-ho, perquè si em faig mal encara bloquejo més la possibilitat que passi. Si estic amb amor i calma, ja arribarà. Però mentre estigui en "m'estic fent gran, em passen les oportunitats, he conegut no sé qui que no ho va aconseguir", és molt difícil que arribi la inspiració, perquè ens estem alçant una muralla. Estàs saturat.

Creus que un dels problemes que hi ha és l'excés d'exigència?

Quan la vida ens dona un cop i ens posa de genolls, ens volem aixecar ràpid, evitem sentir què és estar de genolls. Queda't doblegat, no passa res. Avui un noi de 15 anys em deia que un amic seu està en un centre de salut mental per les drogues, i em preguntava si creia que la seva vida estava acabada. Li he dit que no, que la vida l'ha doblegat. D'aquí potser traurà la força que no ha tingut fins ara.

Confonem una clatellada amb una derrota definitiva.

I entenem la mort com una mort definitiva. Per què ho ha de ser?

Per la persona que mor, sí. No n'hi haurà més.

Però per què ha de ser una derrota? Per què és una lluita? Per què anem en contra de la mort?

És absurd lluitar-hi perquè no podràs guanyar.

És com lluitar contra l'envelliment. Sí que hi ha moltes operacions, però és una batalla perduda. Perquè tindràs 80 anys igualment. Sabem lluitar però no sabem acceptar.

Estàs fent un màster social.

Les persones, quan estan malaltes, com que tenen un nivell físic molt vulnerable, també el tenen de vulnerabilitat interior, i veus l'essència. Fas uns aprenentatges al seu costat. Em diuen cada frase!

Me'n sabries dir algunes?

Vaig anar a veure un senyor i em van dir que no hi tocava. Tenia un tumor i deia que no volia prendre més medicaments. Entro i diu: "*Ha llegado la hora*". Li vaig preguntar si tenia por. "*Del miedo cada uno elige cuanto quiere. Estoy aquí mirandolo todo y no veo nada. Ha llegado el fin de la función, el más rico es el que le sobra todo. Los demás son los que no quieren ver, hay que separar el grano de la paja.*"

Veus persones que no saps si han viscut al carrer o han fet la gran fortuna.

M'agrada entrar a les habitacions sense saber gaire cosa, sorprendre'm. Vaig a buscar l'ésser. Si que hi ha un cos malalt, però el que m'agrada és veure què hi ha a dins. Mirar-los als ulls, hi ha persones que dius uau. És la connexió amb l'altre, llavors veus més enllà del que ha sigut aquesta persona a la vida, què hi ha: una persona espantada, amb molta tristesa, amb molta alegria, pau. Pot ser que el cos se'ns estigui trencant, però que a dins estiguem plens: i aquesta transcendència va augmentant. Una persona pot estar morint i a dins seu estar 100 per cent viva. I això queda per sempre. Jo no parlo amb el cos, això ja ho fan els metges, jo parlo amb el que hi ha a dins. Per recordar-los que el que hi ha dins seu està intacte.

Què en penses, del tracte que hi ha entre metges i pacients?

S'han de desfer tabús: amb aquesta cosa que els professionals sanitaris no han de tocar ni abraçar ni fer petons al pacient, que hi ha d'haver una taula entremig, ens perdem tanta bellesa. Però sempre estem amb la por que no ens afecti res. Ens hem de permetre que ens afecti, perquè si no ens perdem la intimitat. I això no vol dir que surtis plorant desconsoladament, sinó que et permetis emocionart-te, ja et regularàs després continuar somrient. Veus malalts que així que veuen el metge els canvia el cos, es posen *tiosos*.

Com ets capaç de carregar tot això sense esgotar-te emocionalment?

Al principi no gaire bé, però ara sempre surto amb molta alegria.

Suposo que hi ha un punt de saber-te'n distanciar.

Quan miro els ulls de l'altre veig la por, la tristesa. Però dins meu sé que el dolor és seu. Jo estic aquí per estar al seu costat, però el dolor és seu. I forma part del seu creixement i de la seva evolució. No em toca endur-me'l, perquè això no l'ajuda en res. Això no impedeix que a vegades em sàpiga greu que ho hagin de passar tan malament per entendre això. Són camins paral·lels.

A vegades pensem que fer costat a algú és compartir el dolor.

No, el dolor és seu. Però si estic al costat d'algú que plora molt desesperadament durant molta estona, pot arribar un moment que m'inestabilitzi, que em costi respirar. Mentre fas l'acompanyament també has d'estar atent a tu mateix.

Trobo molt difícil estar al costat d'algú que està malament i no impregnar-te'n.

També m'ajuda el convenciment de veure'ls intactes, que ho poden aconseguir. Tu te'n pots sortir, jo si vols et recordo el que tens. Ho tens tot per fer-ho, per tant no necessites que jo m'emporti res.

Llavors si algú està al fons del pou no li puc dir que se'n sortirà, hauré de baixar i posar-me al seu costat.

Sempre al mateix nivell, sí. Però per això nosaltres també hem de saber a la nostra vida què vol dir baixar al pou. Si no has baixat al pou, no sabràs baixar-hi amb ell. Les persones que estan malaltes, com que no poden fer res més en aquell metre quadrat de llit, desenvolupen una intuïció extraordinària. Quan entra algú, de seguida li passen l'escàner: no és el que diem sinó el que no diem, el que veuen. Estan veient si poden confiar en tu, si has viscut alguna cosa semblant... Si estan al fons del pou, el que no faran és explicar-ho a algú que no hi ha estat.

Per molt que siguin pous diferents.

Sí, la intensitat potser és diferent, però el buit és el mateix.

Llavors acceptar el dolor ens ajudarà a entendre els altres.

Estic al teu costat al pou, sabent que és teu i que tu tens els teus recursos. No em fa por estar-hi, perquè hi he entrat i n'he sortit, i sé que hi ha un final. Però no ens precipitem, no ens n'intentem escapar, no ens exigim anar més ràpid. Calma, ja arribarà el final.

I després l'alegria serà de veritat.

Quan has estat allà, la força és extraordinària. El que passi després m'afectarà, però ja no serà el mateix. Ja no estàs sotmès al vaivé de tantes coses, tens unes eines i recursos que els altres no tenim. Les persones que estan al pou molt de temps, no un mes, sinó mesos, han après a viure en la foscor. Imagina't quan torni la llum.

Val la pena somiar, perquè has aconseguit tenir la feina més estranya del món.

I tant. A vegades em sap greu perquè quan em mori s'acabarà. Però mira, aquesta vida haurà tingut sentit.